וְלֵית מָאן דִּמְרַחֲמֵי עָלַיְיהוּ. וּזְמִינִין אִינּוּן לְאַחֲיָיא וּלְאַעֲלָא, כַּד יִתְעַר קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעַמֵּיהּ, וּלְאַחֲיָיא לְהוּ. דִּכְתִיב, (שמואל א, ב) יְיָ׳ מֵמִית וּמְחַיֶּה מוֹרִיד שְׁאוֹל וַיָּעַל.

וְאִם מִפְּאַת פָּנָיו יִמָּרֵט רֹאשׁוֹ. (ויקרא יג) תָּאנָא, אִית פָּנִים וְאִית פָּנִים, וּמַאן פָּנִים הַלָּלוּ. אִלֵּין אִינּוּן דְּאִקְרוּן פָּנִים שֶׁל זַעַם. וְכָל אִלֵּין דְּתַלְיָין מֵאִינּוּן פָּנִים חֲצִיפִין, כֻּלְּהוּ תַקִּיפִין. כֻּלְּהוּ דְּלָא מְרַחֲמֵי, וְכַד אִתְעַבַּר שַׁעֲרָא מִסִּטְרָא דְּאִינּוּן פָּנִים, מִתְעַבְּרָן כֻּלְּהוּ וְאִתְּבָרוּ.

דְּתַנְיָא, כָּל אִינּוּן דְּתַלְיָין מִשַּׁעֲרָא דְּרֵישָׁא, אִינּוּן עִלָּאִין עַל אַחֲרָנִין, וְלָא חֲצִיפִין כְּוָותַיְיהוּ. וְכָל אִינּוּן דְּתַלְיָין מִסִּטְרָא דְשַׁעֲרָא דְּאִינּוּן פָּנִים, כֻּלְּהוּ חֲצִיפִין וְתַקִּיפִין, וּבְגִין כָּךְ אַנְפּוֹי מִתְלַהֲטָן כְּאֶשָׁא, מִשּׁוּם נִיצוֹצָא דְבוּצִינָא דְקַרְדִּינוּתָא. וּבְהַאי כְּתִיב, (איכה ד) פְּנֵי יְיָ׳ חִלְּקָם. (תהלים לד) פְּנֵי יְיָ׳ בְּעוֹשֵׂי רָע.

אָמַר רִבִּי יִצְחָק מַהוּ נֶגַע לָבָן אֲדַמְדָּם. נֶגַע מַמָּשׁ הוּא, אִי חִוָּורָא אִתְחֲזֵי, וְסוּמָקָא לָא אִתְעַבַּר. מַשְׁמַע דִּכְתִיב לָבָן אֲדַמְדָּם. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי, דְּחִוָּורָא לָא אִתְחֲזֵי אֶלָּא בְּסוּמָקָא, כְּגַוְונָא חִוָּורָא וְסוּמָקָא. רִבִּי יִצְחָק אָמַר, אַף עַל גַּב דְּחִוָּורָא אִתְחֲזֵי, אִי סוּמָקָא לָא אָזִיל, נֶגַע הוּא. דִּכְתִיב, (ישעיה א) אִם יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ. וְכַד אִתְחַוָּור, כֹּלָּא רַחֲמֵי אִשְׁתְּכָחוּ, וְדִינִין לָא אִשְׁתְּכָחוּ. (ס"א דְּהָא אִתְעַקְּרוּ).

תָּאנֵי רִבִּי אַבָּא, כְּתִיב נֶגַע הוּא, וּכְתִיב נֶגַע הִיא. חַד דְּכַר וְחַד נוּקְבָא. אֶלָּא כַּד נוּקְבָא, אִסְתְּאָבַת בְּגִין חוֹבֵי תַתָּאֵי, כְּתִיב נֶגַע הִיא. וְכַד דְּכַר לָא אִתְדְּכֵי בְּגִין חוֹבֵי תַתָּאֵי, כְּתִיב נֶגַע הוּא.

גֵּיהִנֹּם, שֶׁשָּׁם צוֹוְחִים הָרְשָׁעִים, וְאֵין מִי שֶׁמְּרַחֲמִים עֲלֵיהֶם. וַעֲתִידִים הֵם לְחִיּוֹת וְלַעֲלוֹת כְּשֶׁיְּעוֹרֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת עַמּוֹ וּלְהַחֲיוֹתָם, שֶׁכָּתוּב (שמואל–א ב) ה׳ מֵמִית וּמְחַיֶּה מוֹרִיד שְׁאוֹל וַיָּעַל.

וְאִם מִפְּאַת פָּנָיו יִמָּרֵט רֹאשׁוֹ. לָמַדְנוּ, יֵשׁ פָּנִים וְיֵשׁ פָּנִים. וּמִי הַפָּנִים הַלָּלוּ? אֵלּוּ הֵם שֶׁנִּקְרָאִים פָּנִים שֶׁל זַעַם. וְכָל אֵלּוּ שֶׁתְּלוּיִים מֵאוֹתָם פָּנִים חֲצוּפִים, כֻּלָּם תַּקִּיפִים, כֻּלָּם לֹא מְרַחֲמִים. וּכְשֶׁעוֹבֵר הַשֵּׂעָר מִצַּד אוֹתָם הַפָּנִים, כֻּלָּם עוֹבְרִים וְנִשְׁבָּרִים. שֶׁלָּמַדְנוּ, כָּל אוֹתָם שֶׁתְּלוּיִים מֵהַשֵּׂעָר שֶׁל הָרֹאשׁ, הֵם עֶלְיוֹנִים עַל הָאֲחֵרִים וְלֹא חֲצוּפִים כְּמוֹתָם, וְכָל אוֹתָם שֶׁתְּלוּיִים מִצַּד הַשֵּׂעָר שֶׁל אוֹתָם הַפָּנִים, כֻּלָּם חֲצוּפִים וְתַקִּיפִים, וּמִשּׁוּם כָּךְ פָּנָיו מְלֻהָטִים כָּאֵשׁ, מִשּׁוּם הַנִּיצוֹץ שֶׁל הַנִּיצוֹץ הַקָּשֶׁה. וּבָזֶה כָּתוּב (איכה ד) פְּנֵי ה׳ חִלְּקָם. (תהלים לד) פְּנֵי ה׳ בְּעֹשֵׂי רָע.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מַהוּ נֶגַע לָבָן אֲדַמְדָּם? נֶגַע מַמָּשׁ הוּא, אִם נִרְאֶה לָבָן, וְהָאָדֹם לֹא עָבַר. מַשְׁמַע שֶׁכָּתוּב לָבָן אֲדַמְדָּם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, שֶׁהַלָּבָן לֹא נִרְאֶה אֶלָּא עִם אָדֹם, כְּמוֹ הַלָּבָן וְהָאָדֹם. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, אַף עַל גַּב שֶׁהַלָּבָן נִרְאֶה, אִם הָאָדֹם לֹא הוֹלֵךְ - נֶגַע הוּא, שֶׁכָּתוּב (ישעיה א) אִם יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ. וּכְשֶׁמַּלְבִּין, כָּל הָרַחֲמִים נִמְצָאִים, וְדִינִים לֹא נִמְצָאִים. (שֶׁהֵרֵי נֶעֱקְרוּ).

לָמַד רַבִּי אַבָּא, כָּתוּב נֶגַע הוּא, וְכָתוּב נֶגַע הִיא. אֶחָד זָכָר וְאֶחָד נְקֵבָה. אֶלָּא כְּשֶׁהַנְּקֵבָה נִטְמֵאת מִשּׁוּם חֲטָאֵי הַתַּחְתּוֹנִים, כָּתוּב נֶגַע הִיא. וּכְשֶׁהַזָּכָר לֹא נִטְהָר מִשּׁוּם חֲטָאֵי הַתַּחְתּוֹנִים, כָּתוּב נֶגַע הוּא.